Stichting Euregio University College

Stichting Euregio University/Hochschule
Hon.-Professorin Dr. phil. Alena Garber

Juny 20, 2024

Al-Farabi Kazakh National University
Almaty, Kazakhstan

ОТЗЫВ

зарубежного консультанта, доктора PhD, почетного профессора университета современных наук, Нидерланды, Алены Ильиничны Гарбер

на диссертационную работу докторантки Сандугаш Ерубаевну Дуанаеву

Тема: Этнопсихологические аспекты стресса и резильентности обучающихся за рубежом студентов/ Ethnopsychologische Aspekte von Stress und Resilienz von ausländischen Studierenden / Ethnopsychological aspects of stress and resilience of international students

Диссертация посвящена актуальной научной теме психологии – изучению этнопсихологических аспектов стресса и резильентности, у студентов, обучающихся за рубежом. Эта тема относится к обширной области кросс-культурных исследований стресса и резильентности у иностранных студентов, которая активно изучается на международном уровне в последние два десятилетия в связи с возрастающей студенческой мобильностью во всем мире и появлением ряда психологических проблем, связанных с обучением в новой стране, с иной культурой и языком. В последние несколько лет ведущим приоритетом высшего образования в Казахстане стала его интернационализация, позволяющая казахстанским студентам на основе разных стипендиальных программ обучаться в вузах всего мира, что также оказалось связано с рядом проблем обучения и сохранения здоровья студентов при обучении за рубежом. То есть данная работа не только заслуживает внимания в Казахстане, но и представляет большой интерес на международном уровне.

В работе дано теоретическое описание и объяснение этнопсихологических особенностей стресса и резильентности. Значение этих характеристик как одной из составляющих академической успешности студентов за рубежом и составляющей сохранения их психического здоровья представлена с помощью методов дифференциальной психологии и психологии личности, в работе обосновано особое значение этих характеристик для иностранных студентов.

Пять поставленных вопросов в исследовании очень сложны по своей проблематике и обширны:

1. Каковы этнопсихологические особенности резильентности, переживания стресса и копинг-поведения казахстанских студентов, обучающихся в Казахстане, и за рубежом; 2. В чем заключаются межличностные различия и сходства уровня резильентности, переживания стресса, копинг-поведения у казахстанских студентов, обучающихся за рубежом, со студентами из Индии и Китая, обучающимися в Казахстане; 3. Какое влияние оказывают пол, возраст, продолжительность обучения за рубежом на уровень стресса, резильентности и копинг-поведения казахстанских студентов, обучающихся за рубежом; 4. Какова этнопсихологическая структура сохранения психического здоровья для успешного обучения казахстанских студентов за рубежом; 5. Представляется ли возможным на основе полученных результатов разработать рекомендации по сохранению психического здоровья иностранных студентов и психологической подготовке казахстанских студентов, планирующих обучаться за рубежом.

На сегодняшний день, учитывая ограниченное число исследований в Казахстане по студенческой мобильности, посставленные в исследовании вопросы очень важны и взаимно дополняют друг друга. Выбор данной темы отражает новизну работы и инновационный подход к потребностям казахстанских студентов и иностранных студентов, обучающихся в Казахстане.

В теоретической части работы, докторанткой проводится анализ основных понятий и исследований по теме докторской работы, который включает в себя систематизированный обзор литературы, прежде всего, европейских авторов. В своей работе докторантка также изучила условия развития резильентности, навыков управления стрессом и выбора конструктивной копинг-стратегии поведения в студенческом возрасте. При этом ей затрагивается широкий спектр методологических вопросов, с которыми докторантка справляется уверенно, анализируя и дифференцируя понятия резильентности, жизнестойкости и жизнеспособности.

Работа основана на современном обзоре литературы, развивает важные основы понимания резильентности и особенно убедительна в отношении используемых психодиагностических методов: валидизирована на русский язык шкала резильентности (авторы: RS-Skala-25, Gail M. Wagnild & Heather M. Young), стандартизирован на студенческой выборке Лейпцигский экспресс-тест на хронический тест (LKCS, авторы: K.Reschke&H-Schröder).

Эмпирическая часть данного диссертационного исследования была проведена в начале начале 2020г, дальнейшая работа над результатами исследования проводилась докторанткой Сандугаш Дуанаева в условиях пандемии, что потребовало от докторантки умения работать в изоляции, во многом опираясь только на свои внутренние ресурсы.

Тем не менее ей удалось решить все поставленные в работе научные вопросы и изложить их логично и последовательно в эмпирической части работы. Особенно импонирует последовательное представление ответов на вопросы, хотя следует в рамках последующих исследований учесть необходимость расширения выборки исследования иностранных студентов с учетом их семестровой академической успешности и профиля обучения. Данное исследование является качественно проведенным пилотным исследованием психологических трудностей, с которыми сталкиваются при обучением за рубежом студенты, прежде всего, казахстанские студенты за рубежом. Реализация этого исследования имеет большую практическую пользу и ценность новизны в процессе подготовки и обучения иностранных студентов.

Докторантка смогла ответить на поставленные в исследовании вопросы, используя как различные методы исследования, так и примененяя соответствующие статистические

методы, что позволило ей получить очень интересные и практически значимые результаты.

Я считаю, что работа дает четкое представление о:

1. Роли резильентности и стресса в сохранении психического здоровья и создании психологических условий для успешного обучения иностранных студентов разных этнических групп.

2. Новом психодиагностическом инструменте, адаптированном на русский язык для измерения резильентности.

3. Важности дальнейших кросс-культурных исследований в области резильентности и стресса у иностранных студентов.

Форма, объем и содержание соответствуют требованиям, предъявляемым к данному виду научных работ, используемый психодиагностический инструментарий разнообразен и грамотно подобран. В целом докторантка качественно справилась с большим объемом работы. Несмотря на то, что в работе изложен большой по содержанию материал, она остается читабельной и хорошо структурированной, в частности, в заключительных выводах очень хорошено представлены основные результаты работы.

Предлагаю профессорско-преподавательскому составу Университета Аль-Фараби, г. Алматы принять работу как диссертационную и оценить ее положительно.

Sincerely,

Hon. - Prof., PhD in Psychology
Dr. Alena Garber
Stichting Euregio University/Hochschule,
Nederland
Tel.: + 49 (177) 2679755
E-Mail: alena.garber@gmx.de

Hon.-Prof. Dr. Alena Garber
Stichting Euregio University
College of modern sciences

КОЛТАҢБАСЫН РАСТАЙМЫН
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ

Орыс тілінен аудармасы

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Алматы, Қазақстан

Нидерланды заманауи ғылымдар университетінің құрметті профессоры, Алены Ильинична Гарбердің

докторант Сандугаш Ерубаевна Дуанаеваның диссертациялық жұмысына

ПІКІРІ

Тақырыбы: Шетелде оқитын студенттердің стресс пен резильенттілігінің этнопсихологиялық аспектілері / Ethnopsychologische Aspekte von Stress und Resilienz von ausländischen Studierenden / Ethnopsychological aspects of stress and resilience of international students

Диссертация психологияның ғылыми өзекті тақырыбы - шетелде оқитын студенттердің стресс пен резильенттілігінің этнопсихологиялық аспектілерін зерттеуге арналған. Бұл тақырып бүкіл әлем бойынша студенттердің мобильділігінің артуына және өзге тіл мен мәдениеті бар жаңа елде оқуына байланысты, бірқатар психологиялық мәселелердің пайда болуымен, соңғы екі онжылдықта халықаралық деңгейде белсенді түрде артып келе жатқан шетелдік студенттердегі стресс пен резильенттіліктің кросс-мәдени зерттеулердің кең саласына жатады. Соңғы бірнеше жылда Қазақстандағы жоғары білім берудің жетекші басымдығы оны интернационалдандыру болды, бұл қазақстандық студенттерге әртүрлі стипендиялық бағдарламалар негізінде дүние жүзінің университеттерінде білім алуға мүмкіндік бере отырып, сонымен қатар шетелде оқу кезінде студенттердің денсаулығын сақтау мен білім алуда бірқатар мәселелермен байланысты болды. Яғни, бұл жұмыс Қазақстандықтардың назарымен қатар, халықаралық деңгейде де үлкен қызығушылық тудырып отыр.

Шетелдегі студенттердің академиялық жетістіктерінің құрамдас бөлігінің бірі және олардың психикалық денсаулығын сақтаудың құрамдас бөлігі ретінде бұл сипаттамалардың маңыздылығы дифференциалды психология мен тұлға психологиясының әдістерін қолдана отырып, шетелдік студенттер үшін бұл сипаттамалардың ерекше маңыздылығын негіздейді.

Зерттеуде қойылған бес сұрақ өте күрделі және ауқымы кең:

1. Қазақстанда және шетелде оқитын қазақ студенттерінің резильенттілігі, стресті бастан кешіру мен оны жеңу мінез-құлқының этнопсихологиялық ерекшеліктері қандай;
2. Шетелде оқитын қазақ студенттерінің Қазақстанда білім алып жатқан Үндістан мен Қытай студенттерімен салыстырғанда, резильенттілік деңгейі, стресті бастан кешіру және копинг мінез-құлқында тұлғааралық ұқсастықтары мен айырмашылықтары қандай;
3. Шетелде оқитын студенттердің жынысына, жас ересектігімен оқу ұзақтығына қарай студенттердің резильенттілігі, стреске төзімділігі және копинг-мінез-құлықына әсері.
4. Қазақ студенттерінің шетелде табысты оқуы үшін психикалық денсаулықты сақтаудың этнопсихологиялық құрылымы қандай;
5. Алынған нәтижелерге сүйене отырып, шетел студенттерінің психикалық денсаулығын сақтау және шетелде оқуды жоспарлап отырған қазақстандық

ПАРАҚТЫҢ АРҒЫ ЖАҒЫНА ҚАРАҢЫЗ
СМ. НА ОБОРОТНОЙ СТОРОНЕ

студенттерді психологиялық дайындау бойынша ұсыныстар әзірлеу мүмкін бе?

Бүгінгі таңда Қазақстанда студенттердің мобильділігі бойынша зерттеулердің шектеулілігін ескере отырып, зерттеуде қойылған сұрақтар өте маңызды және бірін-бірі толықтыруда. Бұл тақырыпты таңдау, жұмыстың жаңалығын және қазақстандық студенттер мен Қазақстанда оқитын шетелдік студенттердің қажеттіліктеріне инновациялық көзқарасты көрсетеді.

Жұмыстың теориялық бөлімінде докторант ең алдымен еуропалық авторлардың әдебиеттеріне жүйелі шолуды қамтитын докторлық жұмыс тақырыбы бойынша негізгі ұғымдар мен зерттеулерге талдау жасаған. Докторант өз жұмысында сонымен қатар студенттік жаста резильенттілікті дамыту жағдайларын, стресті басқару дағдыларын және копинг мінез-құлық сындарлы стратегиясын таңдауды зерттеді. Сонымен бірге ол докторант сенімділікпен күресетін әдістемелік мәселелердің кең ауқымын қозғайды, төзімділік, өміршеңдік ұғымдарын саралап, саралайды. Сонымен бірге ол докторант сенімділікпен күресетін әдістемелік мәселелердің кең ауқымын қозғайды, резильенттілік, өмірге бекемділік, өмірге қабілеттілік ұғымдарын дифференциация жасап, саралайды.

Жұмыс қазіргі заманғы әдебиеттерге шолуға негізделіп, резильенттілікті түсінудің маңызды негіздерін дамыта отырып, әсіресе қолданылатын психодиагностикалық әдістерге нанымды: резильенттілік шкаласы орыс тіліне валидизацияланды (авторы: RS-Skala-25, Gail M. Wagnild & Heather M. Young), «Созылмалы стреске лейпцигтік экспресс-тест» (LKCS, авторы: K.Reschke&H-Schröder) студенттер іріктемесінде стандартизацияланды.

Бұл диссертациялық зерттеудің эмпирикалық бөлігі 2020 жылдың басында жүргізілді, одан әрі зерттеуді докторант Сандуғаш Дуанаева пандемия кезінде жүргізді, бұл докторанттың оқшаулану жағдайында ішкі ресурстарына сүйене отырып жұмыс істеуін талап етті. Соған қарамастан, ол жұмыста қойылған барлық ғылыми сұрақтарды шешіп, оларды жұмыстың эмпирикалық бөлігінде логикалық және дәйекті түрде көрсете алды.

Сұрақтарға жауаптардың дәйекті түрде ұсынылуы ерекше әсер қалдырады, дегенмен кейінгі зерттеулерде шетел студенттерінің семестрлік академиялық жетістіктері мен оқу профилін ескере отырып, оқу үлгісін кеңейту қажеттілігі ескерілуі керек. Бұл зерттеу шетелде оқитын студенттердің, ең алдымен, шетелдегі қазақ студенттерінің бастан кешіретін психологиялық қиындықтары бойынша сапалы жүргізілген пилоттық зерттеу болып табылады. Бұл зерттеуді жүзеге асыру, шетелдік студенттерді дайындау және оқыту үдерісінде үлкен практикалық пайдасы мен жаңалығының құндылығы бар.

Докторант зерттеу барысында қойылған сұрақтарға әртүрлі зерттеу әдістерін және сәйкес статистикалық әдістерді қолдана отырып жауап бере алды, бұл оған өте қызықты және практикалық маңызды нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік берді.

Менің ойымша, жұмыс нақты келесідей түсінік береді:

1. Шетелдік студенттерінің табысты оқуы үшін әртүрлі этникалық топтардың психикалық денсаулықты сақтау үшін, психологиялық жағдай жасауда резильенттілік пен стрестің рөлі жайында.
2. Резильенттілікті өлшеу үшін орыс тіліне бейімделген жаңа психодиагностикалық құрал жайында.
3. Шетелдік студенттердегі резильенттілік пен стресс саласындағы кросс- мәдени зерттеулердің маңыздылығы жайында.

Формасы, көлемі және мазмұны, бұл түріне қойылатын ғылыми жұмыстың талаптарына сай, қолданылатын психодиагностикалық құралдар түрлі және дұрыс таңдалған. Жалпы

ПАРАҚТЫҢ АРҒЫ ЖАҒЫНА ҚАРАҢЫЗ
СМ. НА ОБОРОТНОЙ СТОРОНЕ

алғанда, докторант үлкен жұмысты тиімді орындады. Жұмыс материалдың үлкен көлемін қамтитынына қарамастан, ол оқуға жарамды және жақсы құрылымдалған, атап айтқанда, жұмыстың негізгі нәтижелері соңғы қорытындыларда өте жақсы берілген.

Алматы қаласы, Әл-Фараби университетінің профессорлық-оқытушылар құрамына жұмысты диссертациялық ретінде қабылдап, оң баға беруін ұсынамын.
Sincerely,

Hon. - Prof., PhD in Psychology
Dr. Alena Garber
Stichting Euregio University/Hochschule,
Nederland
Tel.: + 49 (177) 2679755
E-Mail: alena.garber@gmx.de

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің мөрімен расталған

ПАРАҚТЫҢ АРҒЫ ЖАҒЫНА ҚАРАҢЫЗ
СМ. НА ОБОРОТНОЙ СТОРОНЕ